

หลากหลายวิธีสอน... เพื่อพัฒนาคุณภาพ

เยาวชนไทย

- เส้นทางจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเยาวชนไทย
- เทคนิคและกระบวนการในการจัดการเรียนรู้
- วิธีสอน / รูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- การพัฒนาทักษะการคิดแก่เยาวชนไทย

สุคนธ์ สินธพานนท์
พองจันทร์ สุยยิ่ง
จินตนา วีรเกียรติสุนทร
พิวัสสา นภารัตน์

หลากหลายวิธีสอน... เพื่อพัฒนาคุณภาพ

เราทำได้

ผู้เรียบเรียง

สุคนธ์ สิ้นรพานนท์
พองจันทร์ สุขยิ่ง
จินตนา วีระเกียรติสุนทร
พิวัธสา นภารัตน์

คณะบรรณาธิการ

จินตนา วีระเกียรติสุนทร
สุคนธ์ สิ้นรพานนท์
จันทร์เพ็ญ ชุ่มคบ
วันนิยวรรณ อุดาสุข
จริญญา หวังเชิดชูเกียรติ

จัดพิมพ์

กัณจนันท์ รุ่งสว่าง
กิตติกร สิ้นรพานนท์
ออกแบบปก/เนื้อหา
นริยจ ประกอบบุญ

หลากหลายวิธีสอน... เพื่อพัฒนาคุณภาพ *เยาวชนไทย*

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (ISBN)

978-616-485-528-1

แต่งโดย **สุนทร สีนรพานนท์ และคณะ**

จัดทำโดย **สุนทร สีนรพานนท์**

พิมพ์ครั้งที่ 1 : มีนาคม พ.ศ. 2562 จำนวน 1,500 เล่ม

ราคา 250 บาท จำนวน 248 หน้า

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. 2558

ห้ามลอกเลียนแบบ ทำซ้ำ ดัดแปลง แก้ไขส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือไม่ว่ารูปแบบใดๆ
นอกจากได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้เขียนเท่านั้น

ผู้จัดทำน่าย **ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

สาขา

ศาลาพระเกี้ยว โทร. 0-2218-7000-3 โทรสาร 0-2255-4441

สยามสแควร์ โทร. 0-2218-9881-2 โทรสาร 0-2254-9495

ม.เบรคอร จ.พิษณุโลก โทร. 0-5526-0162-4 โทรสาร 0-5526-0165

ม.เทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา โทร. 0-4421-6131-4 โทรสาร 0-4421-6135

ม.บูรพา จ.ชลบุรี โทร. 0-3839-4855-9 โทรสาร 0-3839-3239

โรงเรียนนายร้อย จปร. จ.นครนายก โทร. 0-3739-3023 โทรสาร 0-3739-3023

ม.พะเยา จ.พะเยา โทร. 0-5446-6799-800 โทรสาร 0-5446-6798

จัตุรัสจามจุรี (Chamchuri Square) ชั้น 4 โทร. 0-2160-5301-2 โทรสาร 0-2160-5304

หัวหมาก โทร. 0-2374-1378 โทรสาร 0-2374-1377

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จ.นครราชสีมา

โทร. 0-4492-2662-3 โทรสาร 0-4492-2664

Call Center (จัดส่งทั่วประเทศ) โทร. 0-2255-4433 <http://www.chulabook.com>

และเครือข่ายฯ

ร้านค้าติดต่อ **แผนกขายส่ง สาขาหัวหมาก** โทร. 0-2374-1375-6 โทรสาร 0-2374-1375

พิมพ์ที่ **ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินตติ้ง**

40, 42 ซ.เพชรเกษม 102/2 ถ.เพชรเกษม แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพฯ 10160

โทร. 0-2809-2391-2 โทรสาร 0-2809-2393

คำนำ

หนังสือหลากหลายวิธีสอน...เพื่อพัฒนาคุณภาพเยาวชนไทย เล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ มีความเข้าใจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเส้นทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเยาวชนไทย ได้แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค กระบวนการเรียนรู้ วิธีสอน และรูปแบบการสอนที่หลากหลาย ซึ่งนำไปสู่การฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เป็นไปตามเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ตอบสนองยุทธศาสตร์ของชาติดุทธศาสตร์ที่ 3 ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

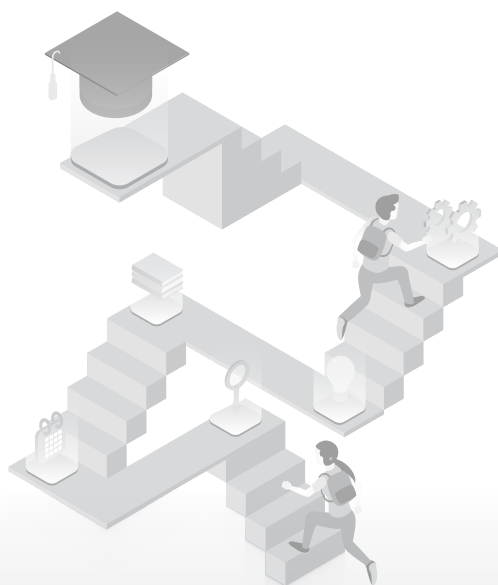
หนังสือเล่มนี้ได้พัฒนามาจากหนังสือวิธีสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน ได้เพิ่มเติมสาระสำคัญในบางเรื่องตลอดจนมีตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น Active Learning โดยเป็นไปตามขั้นตอนของวิธีสอนและรูปแบบการสอนแต่ละแบบ

การนำเสนอในตอนที 1 เริ่มจากความรู้พื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ครูมีความชัดเจนในเป้าหมายของการเรียนการสอน ตอนที่ 2 ได้นำเสนอเกี่ยวกับเทคนิคและกระบวนการจัดการเรียนรู้ซึ่งนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยตรงหรือนำไปแทรกในวิธีสอนต่างๆ ตอนที่ 3 เป็นการนำเสนอวิธีสอนหรือรูปแบบการสอนที่หลากหลายซึ่งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ตอนที่ 4 เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาการคิดแก่เยาวชนไทยซึ่งสอดคล้องกับทักษะสำคัญของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 พร้อมตัวอย่างที่ชัดเจน ง่ายต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพของเยาวชนไทยบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

คณะผู้เรียบเรียง

ตอนที่ 1 เส้นทางจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเยาวชนไทย	6
1. เรื่องควรรู้ของครูยุคใหม่	7
1.1 ความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ	
1.2 การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตามบทบัญญัติ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ	
1.3 แผนการศึกษาชาติกับการพัฒนา	
1.4 เป้าหมายด้านผู้เรียน	
1.5 ศักยภาพที่สำคัญของผู้เรียน	
2. การจัดการเรียนรู้ Active Learning	10
2.1 ความหมาย	
2.2 ลักษณะสำคัญ	
2.3 แนวทางการจัดกิจกรรม	
ตอนที่ 2 เทคนิคและกระบวนการในการจัดการเรียนรู้	14
1. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ	15
2. การจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการ	33
3. การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคพยากรณ์	44
4. การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ	52
ตอนที่ 3 วิธีสอน / รูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	59
1. วิธีสอนแบบสตอรี่ไลน์	60
2. วิธีสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์	70
3. วิธีสอนแบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้	77
4. วิธีสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน	83
5. รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน	91
6. วิธีสอนแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์	98
7. วิธีสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ	104
8. วิธีสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างหรือกรณีศึกษา	112
9. วิธีสอนโดยใช้เกม	118
10. วิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้	124

11. วิธีสอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป	132
12. วิธีสอนโดยใช้ชุดการสอนมินิคอร์ส	141
13. วิธีสอนแบบซินเนคติกส์	148
14. วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา	154
15. วิธีสอนแบบ SQ4R	164
16. วิธีสอนประวัติศาสตร์โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์	171
17. วิธีสอนตามแนวพุทธวิธี	177
ตอนที่ 4 การพัฒนาทักษะการคิดแก่เยาวชนไทย	190
1. การพัฒนาทักษะการคิด	191
2. การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ	202
3. การคิดแก้ปัญหา	209
4. ความคิดสร้างสรรค์	216
5. วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม (โยนิโสมนสิการ)	225
บรรณานุกรม	244

ตอนที่ 1

เส้นทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเยาวชนไทย

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน ครูจึงต้องแสวงหาข้อมูลความรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ ผู้เรียนมีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579 ตอบสนองยุทธศาสตร์ของชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ที่เน้นการพัฒนา ศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ศักยภาพที่สำคัญของผู้เรียนประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานในยุคนวัตกรรม ความสามารถคิดประดิษฐ์ ความสามารถในการปรับตัว ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี กล่าวได้ว่า ครูเป็นพลังสำคัญต่อการสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพของประเทศและสังคมโลก

1

เรื่องควรรู้ของครูยุคใหม่

ครูในปัจจุบันจะต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงต้องมีวิธีการที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่อย่างไรก็ตามครูผู้สอนจะต้องยึดความมุ่งหมายและหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน แผนการศึกษาชาติ และยุทธศาสตร์ของชาติเป็นหลักเพื่อจะได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้แก่นักเรียนเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง เหมาะสม

1.1 ความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบันมีความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ครูผู้สอนทุกคนจะต้องศึกษาความมุ่งหมายและหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมาย ดังนี้

- 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
- 5) จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอน

และผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

1.3 แผนการศึกษาชาติกับการพัฒนา

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้วางกรอบ เป้าหมาย และทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศในการพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของคนไทยทุกช่วงวัยให้เต็มศักยภาพ สามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยการขับเคลื่อนตามวิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21”

วัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ (Objectives)

- 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
- 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ
- 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำ ภายในประเทศลดลง

1.4 เป้าหมายด้านผู้เรียน

แผนการศึกษาแห่งชาติมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21

(3Rs + 8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้

3Rs ประกอบด้วย

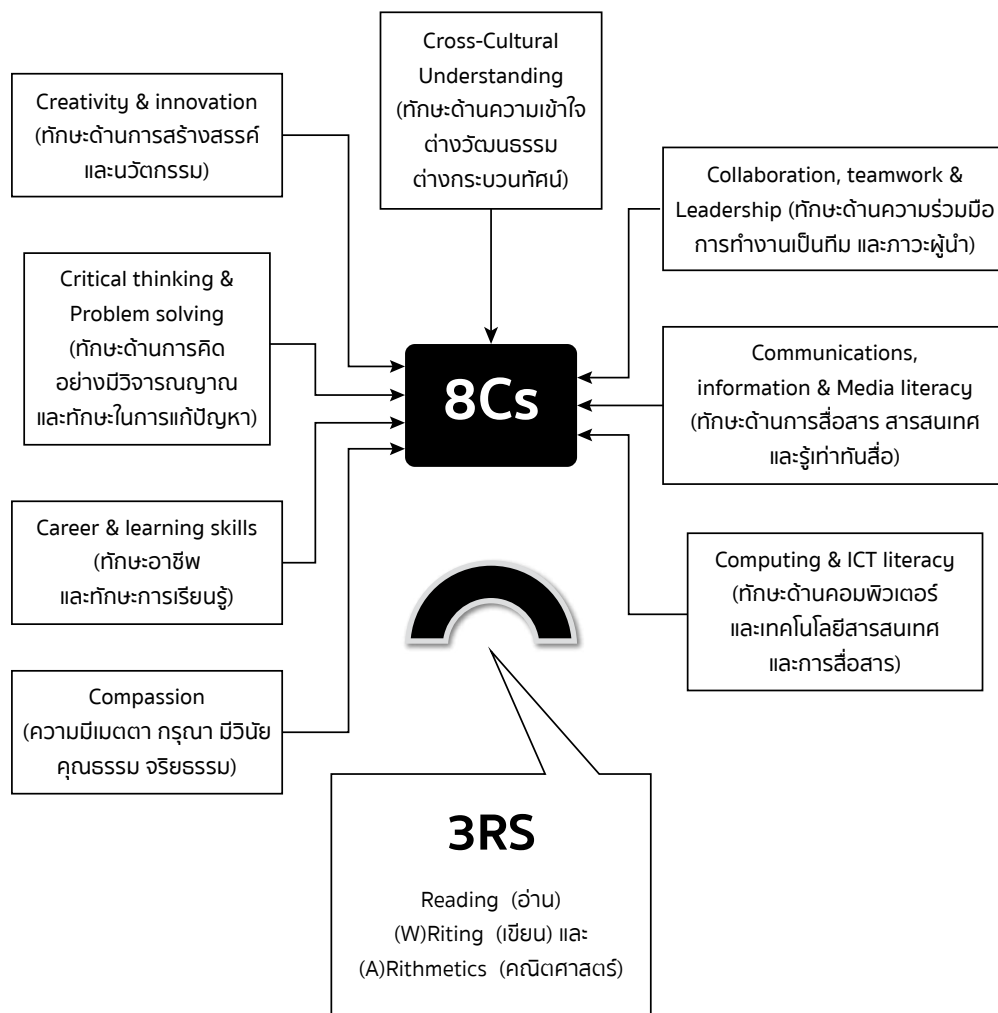
1. อ่านออก (Reading)
2. เขียนได้ ((W)riting)
3. คิดเลขเป็น ((A)Rithmetics)

8Cs ประกอบด้วย

1. ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving)
2. ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity and Innovation)
3. ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding)

4. ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership)
5. ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy)
6. ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy)
7. ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills)
8. ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

แผนภาพคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน

ที่มา : แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579